

RISCUL ÎN AGRICULTURĂ

GHEORGHE IONESEI

1. Deciziile fermierului în condiții de risc

A. Incertitudinea. Agricultura este un tip de activitate cu un stres mare. Conducerea unei ferme agricole este încărcată de risc și incertitudine. Fermierii trebuie să considere riscurile asociate cu schimbările politice, sociale, economice și ecologice inerente.

Fermierul este confruntat cu seceta, nu plouă la momentul oportun, tractorul vechi se strică, se dorește un nou sistem de irigare, apar noi reglementări ce implică costuri ridicate.

Incertitudinea face ca un număr de situații să apară, unele de dorit altele nu. Deoarece viitorul este imprevizibil, nu putem elimina fenomenul de risc. Eliminând riscul va fi eliminat și profitul potențial. Cheia succesului fermierului este de a-și asuma corect riscurile, fapt ce necesită o înțelegere a diverselor posibilități imprevizibile și a implicațiilor lor în performanțele economice.

B. Tipuri de risc. Identificarea surselor riscului care afectează rezultatele unei decizii reprezintă un pas fundamental în procesul decizional. Prezentăm o listă a riscurilor care pot să intervină.

Riscul pe piață. Variabilitatea și impracticabilitatea prețurilor la produsele pe care le vor vinde și costurile de producție sunt riscuri de piață. Fluctuațiile dintre cerere și ofertă generează variația prețurilor.

Riscul de producție. Finanțarea acțiunilor creează risc. Utilizarea sporită a împrumuturilor de capital face ca fermierul să fie vulnerabil la a nu avea bani lichizi (cash) pentru a-și plăti obligațiile. Poate să intervină cazul când fermierul nu poate plăti arenda pe pământ și chiar se poate ajunge la faliment.

Riscul învechirii. Dezvoltarea rapidă a noilor tehnologii poate face ca metodele de producție să fie învechite după ce au fost făcute importante investiții.

Riscul pierderilor cauzale. Aceasta este o sursă tradițională de risc care se referă la pierderea acțiunilor ca rezultat al unor evenimente cum ar fi: incendiu, furtună, grindină, inundații, furt.

Riscul legal. Legile și reglementările guvernamentale sporesc sursele de incertitudine pentru fermieri. Modificările atitudinilor sociale au drept rezultat legi și reglementări privind protecția mediului înconjurător, calitatea apei, siguranța alimentației.

Risc uman. Caracterul, sănătatea și comportarea indivizilor sunt uneori imprevizibile și contribuie la riscul în conducerea unei ferme. Posibilitatea de a pierde un angajat cheie în perioada critică a producției este un exemplu de acest tip de risc. Incorectitudinea și nerespectarea termenelor de către partenerii de afaceri este un alt exemplu.

C. Tipuri de agenți față de risc. Managerii răspund la un risc în diferite moduri. Exact cum clasificăm populația în optimiști și pesimiști, conservatori sau liberali putem clasifica populația în funcție de atitudinea pe care o are față de risc: evită sau nu evită riscul.

D. Matricea sarcinilor. Fermierul trebuie să aleagă între diverse acțiuni alternative. Rezultatul acestor acțiuni depinde de evenimente controlabile. Rezultatele fiecărei combinații de alegeri și evenimente se numesc sarcini. Construirea unui tablou care să arate acțiuni potențiale, evenimente și sarcini poate să ajute fermierul, în mod explicit, în procesul decizional.

Acest tablou, denumit matricea sarcinilor, ne furnizează o idee asupra dimensiunii consecințelor posibile ale fiecărei acțiuni.

Matricea sarcinilor: Câștigul net pentru deciziile de fertilizare.

Eveniment: Deciziile alternative: cantitatea de fertilizant

	20 unități	40 unități	60 unități
Câștigul net în lei pe an			
Precipitații scăzute:	74.000	70.000	63.000
Precipitații medii:	116.000	118.000	117.000
Precipitații abundente:	134.000	160.000	168.000

Această matrice nu poate selecta care este cea mai bună alegere, fiind mai mult un ghid informativ asupra tuturor posibilităților care apar.

2. Strategii pentru gestionarea riscului

A. Sursele de risc. Prima etapă în gestionarea riscului este tocmai cea a identificării surselor de risc care pot să afecteze afacerile firmei. Tipurile de riscuri au fost enunțate anterior.

B. Determinarea capacităților de înlăturare a riscului. A doua etapă este de a evalua capacitățile de contracarare a riscului. Un document financiar legat de acesta este bilanțul. Bilanțul este o dare de seamă asupra activelor și pasivelor exploatației. Diferența dintre valoarea activelor și valoarea pasivelor este activul net. Această diferență arată gradul în care ferma va acoperi datoriile pe care le are.

Să analizăm un exemplu. Dacă totalul activelor fermierului are valoarea de piață de 3.500.000 lei și totalul pasivelor este de 1.780.000 lei atunci activul net este de 1.720.000 lei. Procentul raportului pasiv-activ este aproximativ 50%. Deoarece bilanțul relevă abilitatea fermierului de a-și conduce afacerile, este un instrument util.

C. Evaluarea riscului. Al treilea pas este de a determina pierderea potențială pentru fiecare sursă de risc.

Deci pentru fiecare tip de risc, fermierul trebuie să estimeze magnitudinea pierderii în lei sau probabilitatea de apariție.

D. Strategii de "conducere" a riscurilor alternative. Pentru fiecare sursă de risc identificat se întrebuintează o strategie. Strategia de conducere a riscurilor alternative are ca scop de a evita cât mai mult riscul.

O strategie de piață evaluează cererea de pe piață reflectată în prețurile curente și prețurile separate.

E. Strategii de producție și finanțare. Strategiile de management ale riscului includ diversificarea, dispersia spațială, selectarea inițiativelor, schemele de conducere a producției, rezervele de resurse, flexibilitate, asigurarea recoltei și considerentele privind programele guvernamentale.

- *Diversificarea* trebuie să apară numai atunci când profiturile din două sau mai multe inițiative nu au o corelație pozitivă. Porumbul și soia sunt influențate în același fel de condițiile de creștere. Dar grâul, care crește iarna, corelat cu porumbul și soia, care cresc vara, sunt mai puțin interdependente.

- *Controlul serviciilor de resurse.* Proprietarul pământului își arendează pământul prin intermediul unor contracte scrise, aceste contracte clarifică responsabilitățile fermierului și cele ale proprietarului de pământ.

- *Controlul serviciilor de închiriere utilaje.* Dacă fermierul are în proprietate sa un număr de utilaje va avea controlul absolut asupra utilizării lor. Contractele cu unitățile ce închiriază utilaje reduc costurile fermierului.

- *Asigurarea recoltei.* Plata asigurării recoltei este o altă strategie de management al riscului; aceasta garantează câștig anual.

- *Flexibilitatea.* Fermierul trebuie să aibă în vedere costurile afacerii și nivelul de trai al familiei în evaluarea impactului unor evenimente nefavorabile asupra fermei sale.

• *Rezervele de resurse.* O altă caracteristică a capacității fermierului de a lupta împotriva riscului este capacitatea de a avea lichidități. O măsură a lichidității este raportul curent dintre activele curente și pasivele curente.

rata curentă	=	<u>active curente</u> pasive curente
rata de rapiditate a lichidității	=	<u>active curente – stocuri</u> pasive curente
rate de recuperare a creanțelor	=	<u>facturi emise neîncasate</u> vânzări nete

BIBLIOGRAFIE

- Diamond P.A., Stiglitz, I.E., *Increase in Risk and Risk Aversion* în *Journal of Economic Theory*, 8, 1974, p. 337-360.
- Stiglitz I.E., *Incentives and Risk. Sharing in Share cropping*, în *Review of Economic Studies*, 41, 1974, p. 219-256.
- Hoff K., *Land Taxes, Output Taxes and Sharecropping: Was Henry George Right?*, în *The World Bank Economic Review*, vol.5, nr.1, 1991.
- Todaro M.P., *Economic Development in the Third World*, New York, London, Longman, 1989.
- Smith D.T., *Farm Management*, 1989.
- Streit M.E.(ed.), *Future Markets*, 1983.
- Mossin I., *Equilibrium in a Capital Asset Market*, în *Econometrica*, 34, 1966, p. 768-783.
- Hirshleifer I., *Investment, Interest and Capital Englewood*, Cliffs, 1970.
- Holders D. (ed.), *Risk in Agriculture*, 1991.
- Russu C., *Comportamentul întreprinderilor mici private*, București, CIDE, 1994.